

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)
К64

Серія "ENGLISH LIBRARY"
заснована 2014 року

Joseph Conrad
ALMAYER'S FOLLY:
A STORY OF AN EASTERN RIVER

Конрад, Джозеф

Олмейрова примха: історія східної річки /
Джозеф Конрад ; пер. з англ. Марії Лисиченко. —
К. : Знання, 2017. — 223 с. — (English Library).

ISBN 978-617-07-0150-3 (English Library)

ISBN 978-617-07-0435-1

"Олмейрова примха" — перший роман відомого англійського письменника Джозефа Конрада. Його публікація одразу зробила ім'я Конрада популярним в англійських літературних колах. За цей твір англійська критика прозвала його "Кіплінгом Малайського архіпелагу". Роман і сьогодні приваблює несподіваними поворотами сюжету, психологочною переконливістю, людяністю, глибокими думками автора про вдачу людини, промовистими діалогами, яскравими описами природи й особливостей життя населення Малайського архіпелагу і буде цікавим сучасному читачеві.

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)

Переклад звірено з оригіналом за виданням: Joseph Conrad. Almayer's Folly and The Rover. — London : Wordsworth Editions Limited, 2011. — XXVIII, 351 p.

ISBN 978-617-07-0150-3 © Марія Лисиченко, переклад, 2017
(English Library) © Видавництво "Знання", редакція,
ISBN 978-617-07-0435-1 оригінал-макет та оформлення,
2017

У кого з нас немає своїх земель обітованих,
своїх щасливих днів і смерті у вигнанні?

Аміль

Пам'яті
Т. Б.

РОЗДІЛ I

— Каспаре! Макане!

Знайомий вересклівий голос відірвав Олмейра від приемних мрій про щасливе майбутнє й повернув до неприємного теперішнього. Осуржний голос! Багато років чув він його, і з кожним роком огіда від нього зростала. Та дарма! Незабаром усьому прийде край.

Він переборов незадоволення й не звернув уваги на крик. Сперся ліктями на бильця веранди й утупив очі у величезну річку, що байдуже котила прудкі хвилі перед його очима. Любив він дивитись на Пантаї, надто коли заходило сонце, кидаючи на неї жмутки золотого проміння. Може, тому, що часто думав про золото. А золота йому не пощастило придбати; золото, здебільшого неправдою, придбали інші; він же хотів чесно здобути золото для себе і для Ніни. Поринув у мрії про могутність і багатство,

полинув далеко від цього берега, туди, де прожив стільки років, і забув навіть труднощі праці, наперед смакуючи велику нагороду. Вони житимуть у Європі, він та його дочка, багаті й усіма шановані. Ніхто й не згадає про змішану кров дочки, зважаючи на її дивну вроду й знаючи про його незліченні скарби. Дивлячись на її тріумф, він і сам помолодає та забуде двадцять п'ять років нескінченних важких поневірянь на цьому березі, де завжди відчував себе в'язнем. І все це близько, аби лише здобути багатство. Та хай тільки Дейн повернеться! А він мусить незабаром повернутися, це ж у його інтересах, бо і йому перепаде дешця. Спізнився аж на тиждень. Та, може, буде сьогодні ввечері.

Так думав Олмейр, стоячи на веранді свого нового, але вже зруйнованого будинку — остання його невдача — і дивлячись на широку річку. Та сьогодні вона не золотилася, бо вся помутніла від дощів, і він споглядав байдужим оком, як каламутні хвилі несли спорохнявілі стовбури, гілки та цілі вивернуті з корінням дерева, сердито булькаючи й переливаючись поміж листям.

Одне дерево зачепилося біля похилого берега, саме навпроти будинку, й Олмейр, відрівавшись від думок, почав зацікавлено за ним спостерігати. Дерево повільно гойдалося на місці, тоді як навколо нього шумувала спінена вода, потім воно звільнілося і знову попливало вниз течією, поволі перевертаючись та підкидаючи вгору довге оголене гілля, ніби простягаючи до неба руки з німою скаргою на непотрібну жорсткість та насильство річки. Олмейрова зацікавленість долею дерева враз зросла. Він перехилився,

стежачи, чи не зачепиться воно на мілині нижче. Дерево не зачепилося. Врешті відкинувшись назад, думаючи, що тепер аж до самого моря воно пливтиме вільно, і він позаздрив мертвій деревині, яка вже видалася маленькою плямою, зникаючи в сутінках. Дерево вже зникло з очей, а він думав, чи далеко воно запливе в море? На південь чи на північ винесе його течія? Певно, на південь, аж до Целебесу, можливо, до Макасару.

Макасар! Швидка Олмейрова уява випередила дерево в його гаданій мандрівці, а спогади повернулися приблизно років на двадцять назад, де він побачив одягнутого в біле молодого, стрункого, сором'язливого Олмейра, побачив, як він сходить із голландського поштового пароплава на вкритий пилом макасарський берег шукати щастя-долі у старого Гедіга. Знаменна це була подія — початок нового життя для нього. Олмейрів батько, службовець ботанічного саду в Бітенцорзі, за любки відпустив сина працювати до такої шанованої фірми, як у старого Гедіга. Сам молодий Олмейр теж був не проти залишити нездорові береги Яви та мізерні статки батьківського бунгало, де цілими днями той нарікав на глупоту садівників-тубільців, а мати з глибини свого крісла оплакувала пишноти Амстердама, звідки вона так далеко поїхала, та шкодувала, що втратила своє становище доньки торговця сигарами.

Олмейр залишив рідну оселю з легким серцем та легким гаманцем. Добре розмовляючи англійською мовою та знаючи арифметику, він готовий був здобути весь світ, і на мить не маючи сумнівів щодо того, що його здобуде.

І тепер, через двадцять років, стоячи тут, у духоті борнейського вечора, з почуттям солодкого суму, Олмейр згадував високі прохолодні Гедігові комори з дорогими рівними шеренгами скриньок джину та су-воями манчестерських товарів; величезні двері, що відчинялися зовсім нечутно; тъмяне освітлення, таке приемне після блиску осяяніх сонцем вулиць; маленьке огорожене місце поміж стосів краму, де китайці-клерки, чепурні, стримані, з сумними очима, мовчки швидко писали поміж гуркоту та гармидеру, що зчинявся, коли зграйки робітників котили барила та переносили скриньки, співаючи монотонної пісні, яка закінчувалася безнадійним зойком. Навпроти величезних дверей було обгороджено більше освітленого місця. Гамір праці приглушував тут простір, і навколо стояв лише дзенькіт срібних гульденів, які інші, так само стримані, китайці рахували й складали купками під наглядом містера Вінка, скарбника, духахонця цього місця й правої руки господара.

На цьому освітленому місці сидів за своїм столом і Олмейр, неподалік від зелених пофарбованих маленьких дверцят, де завжди стояв малеєць у червоно-му поясі та тюрбані, тримаючи в руці маленький мотузок, що звисав зверху; він, наче машина, вправним рухом то відпускав його вгору, то смикав униз. Цей мотузок був прив'язаний до величезного віяла по той бік зелених дверцят у так званому особистому кабінеті, де сидів на троні сам господар — старий Гедіг, приймаючи галасливих відвідувачів. Часом маленькі дверцята відчинялися, і крізь синювату ім'у тютюнового диму видно було довгий стіл, заставлений різноманітними пляшками й високими глеками для

води. Галасливі люди лежали в зручних плетених очеретяних кріслах, а господар виглядав крізь відчинені двері й, тримаючись за ручку, щось конфіденційно бурмотів Вінкові: може, давав якийсь грізний наказ униз у комору або, побачивши нерішучого чужинця, вітав його дружнім окликом: “Добриден, капітане! Здалека приїхали? З Балі, так? Привезли коників? Мені треба саме коники. Треба все, що ви привезли. Ха, ха, ха! Заходьте!” І під бурю вигуків тягнув чужинця до кабінету. Двері зачинялися, і навколо знову лунав звичний гамір — пісня робітників, гуркіт барил, рипіння швидких пер, а над усім цим панував мелодійний дзенькіт срібних грошей, які безупинним потоком точилися крізь жовті пальці уважних китайців.

У ті часи в Макасарі пишно буяли життя й комерція. До цього міста на острові збиралися всі непосидючі, всі, у кого не бракувало відваги. Звідси виряджали шхуни на австралійський берег, Малайський архіпелаг у пошуку грошей та пригод. Відважні, відчайдушні, меткі в справах, не проти за потреби встrynуть до бійки з піратами, яких багато тоді було на тих берегах, здобувачі грошей мали звичай збиратися тут у порту, щоб уладнати свої комерційні справи та погуляти. Голландські купці називали цих людей англійськими гендлярами. Деякі з них були справжніми джентльменами й отримували певну насолоду від такого життя, але більшість — звичайні моряки. З-поміж них усіх визнаним королем був Том Лінгард, той, кого всі малайці, чесні й брехливі, мирні рибалки й відчайдушні горлорізи звали “раджа Лаут” — Морський король.